

مرجع تصویب : هیات وزیران چهارشنبه 12 دی 1403

شماره ویژه نامه : 1920 سال هشتاد شماره 23237

نظام فنی و اجرایی اختصاصی بناها و بافت-های تاریخی - فرهنگی

4/9/1403

شماره 134184/ت60449هـ

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

وزارت راه و شهرسازی - وزارت کشور

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان برنامه و بودجه کشور

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

هیئت وزیران در جلسه 27/8/1403 به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور (با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت راه و شهرسازی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی) و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده (6) قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی مصوب 1398، نظام فنی و اجرایی اختصاصی بناها و بافت‌های تاریخی - فرهنگی را به شرح زیر تصویب کرد:

نظام فنی و اجرایی اختصاصی بناها و بافتهای تاریخی - فرهنگی

ماده 1- در این تصویبنامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند و سایر اصطلاحات، مطابق تعاریف مندرج در قانون حمایت از مرمت و احیای بافت های تاریخی - فرهنگی مصوب 1398 و آیین نامه اجرایی ماده (34) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) موضوع تصویبنامه شماره 25254/ت-57697 هـ مورخ 8/3/1400 خواهد بود.

1- نظام: نظام فنی و اجرایی اختصاصی بناها و بافتهای تاریخی - فرهنگی شامل مجموعه اصول، برنامهها، عوامل، فرایندها و اسنادی که حفظ و تداوم دانش، سنن، حکمت، فن، هنر و تنوع بیانی، کارکردی و نفاستها (اصالت و یکپارچگی) در بناها و بافتهای تاریخی - فرهنگی و صنعتی را از طریق عوامل، حرفه‌مندان و استادکاران محلی، صیانت و حفاظت نموده، انتقال بین نسلی موارث فرهنگی ملی و جهانی را تضمین مینماید و زمینه احیا و بهره برداری از این آثار توسط بخش‌های عمومی، خصوصی و دولتی را فراهم میکند. این نظام اختصاصی، تنظیم گری را مبتنی بر چهارچوبهای ملی و بینالمللی حفاظت و مرمت و هماهنگی بین عوامل و فرایندهای مرمت و بازشناسی تعیین کرده و توسعه گری و تداوم بخشی را در احیا، استقرار فعالیت و بهره برداری از بناها و بافت های تاریخی محقق مینماید.

2- سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.

3- وزارت: وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی.

4- قانون حمایت: قانون حمایت از مرمت و احیای بافت های تاریخی - فرهنگی

مصوب 1398.

5 - تفاهم نامه: فهرست اسناد، برنامه ها و اقدام های اختصاصی و اولویت بندی شده و نیز بودجه مورد نیاز انجام آنها که توسط وزارت با اخذ نظرات دستگاه های موضوع ماده (6) قانون حمایت، تهیه و به سازمان ارسال می شود. این تفاهم نامه پس از تصویب و ابلاغ سازمان، قابل اجرا است.

6 - اسناد اختصاصی نظام فنی و اجرایی: مجموعه دستورالعمل هایی که در قالب تفاهم نامه تهیه و ابلاغ می شوند.

7- بنا و اماکن تاریخی: مجموعه آثار، یادمان، مکان رویداد و شواهد یافته های معماری و باستانشناختی است که معرف ارزشهای ملموس و ناملموس تاریخی، معاصر، صنعتی، طبیعی و میراث شهری و روستایی میباشد و توسط وزارت مورد شناسایی قرار گرفته و در فهرست های ذیربط ملی و ارزشمند تاریخی و فرهنگی ثبت شده و یا می شود.

8 - بافت تاریخی: محدوده‌های تاریخی - فرهنگی و بخشهایی از شهر و روستا که

منعکسکننده ارزشهای تاریخی - فرهنگی شهر و روستا بوده و شکل آنها حاصل تعامل مکان (جغرافیا و بوم)، زمان (تاریخ) و باور (اعتقادات) در رابطه با انسان در یک پهنه زیستی در طول تاریخ میباشد. این محدودهها به لحاظ ویژگیهای شکلی، ساختاری و ارزشهای تاریخی - فرهنگی از سایر پهنه‌های شهری، متمایز، قابل تشخیص و مستلزم شناسایی هستند.

9- نگهداری و مراقبت: مجموعه فعالیتهای تعمیری که به طور مشخص، مستمر و

برنامهریزشده با هدف جلوگیری از زوال و خرابی بناها و بافتهای تاریخی - فرهنگی انجام میشود تا دوام و پایداری آنها افزایش یابد.

10- طرح‌های مشارکتی: طرح (پروژه)هایی که بخش خصوصی - عمومی در تأمین مالی احیا، مرمت، حفاظت، صیانت و نگهداری و مراقبت بناها، اماکن و بافت های تاریخی با بخش دولتی مشارکت می کند.

11- توسعه میان افزای احیایی: مجموعه فعالیتهای هدفمند ارتقایی، انطباق کارکردی و توسعه احیایی پیرامون بنای تاریخی که با هدف توسعه کالبدی و فضایی، جبران کمبود تأسیسات، خدمات یا تجدید حیات الگوی بخش تخریب شده در عرصه و یا در محدوده حریم بلافصل بناهای تاریخی صورت می پذیرد. بخش الحاق شده و میان افزا ضمن حفظ یکپارچگی زمینه، همپوندی بخش تاریخی و معاصر را در کل و اجزای مجموعه یکتا به نمایش خواهد گذاشت.

12- ساخت یا توسعه احیایی بافت: مجموعه فعالیتهای توسعه درون زا و ساخت که در عرصه های تخریب شده بافت، پهنه های مجاز به نوسازی معاصر و عمدتاً پهنه های متأثر از مداخلات غیر اصولی و یا فاقد هویت معاصر صورت می پذیرد. ساخت معماری معاصر در این پلاک ها منبعث از ضوابط اختصاصی و مقررات طرح ویژه حفاظت و احیای بافت های تاریخی - فرهنگی می باشد.

13- حفاظت پیشگیرانه: مجموعه دانش، تدابیر، تمهید و اقدامات آگاهانه ای که توسط کلیه عوامل و ذینفعان این نظام بهکار گرفته می شود و بهصورت مستمر با رصد و پیشنگری شرایط بنا و بافت (محیط و حرايم)، حفظ تداوم شرایط پایدار بهره برداری، کاهش خطر (ریسک) حین مداخلات (اقدام نظام)، تجدید توان ایمنی و امنیت متناسب با نفاست، ارزشهای ملموس و ناملموس پرداخته و متضمن دوام (ارزشها اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، اقتصادی و...) و کاهش هزینه های دوره های آتی مرمت، احیاء و بهره برداری آن میگردد.

ماده 2- اهداف تدوین نظام به شرح زیر است:

1- بسط سیاست یکپارچه حفاظت، مرمت و احیای بناها و بافت ها میان بخش ها و آحاد مردم.

2- تداوم بخشی به اصالت های کارکردی، رویه های سنتی، فن ساخت، مرمت، هنر و دانش های زیسته در اقلیم ها (آمایش) و مناطق تاریخی.

3- انتظام بخشی به نظامات فنی و اجرایی، مالی، قراردادی در فرایند حفاظت، مرمت، احیا و بهره برداری از بناها و بافتهای تاریخی - فرهنگی شهری و روستایی در مراحل صدور مجوزها، تهیه، بررسی، تصویب و پایش طرح ها و اقدامات.

4- توسعه ظرفیت مالکان بناها و ساکنان اماکن و بافت ها از طریق مشارکت دهی مردمی در فرایند مرمت، احیا و بهره برداری.

5 - ارتقای توانمندی مجریان از جمله «استادکاران، هنرمندان و پیشه وران»، «ناظرین» و «سایر دست اندرکاران» با مشارکت دهی در «تصدیق صلاحیتهای حرفه ای» و «تکمیل ساختار نظارت».

ماده 3- اصول و الزامات نظام به شرح زیر است:

1- اصول:

الف - حفاظت پیشگیرانه.

ب - تثبیت و اعاده اصالت و تمامیت اثر.

پ - مستندسازی و معرفی ارزش ها.

ت - مرمت علمی و تصویب شورایی.

ث - ترویج فن و حرفه دانش بومی استادکاری در میان جامعه محلی (توانمندسازی جوامع محلی).

2- الزامات:

الف - بهبود روشهای حفاظت و احیا و نگهداری بناهای ارزشمند تاریخی - فرهنگی با توجه به هویت، اصالت و نفاست آنها.

ب - توجه به ارزشها، بیان و ویژگیهای خاص اثر (بناها و بافتهای تاریخی) و حکمت های محلی مرتبط با آنها در کلیه فرآیندهای حفاظت، مرمت و احیای بناها و

پ - جلب مشارکت حداکثری عام (اعم از بخش خصوصی، مردمی و جوامع محلی) در تمام مراحل احیا و کاهش تأثیرپذیری و وابستگی به منابع و وجوه عمومی در حفاظت، مرمت، صیانت، احیا و بهره برداری آنها.

ت - حمایت از اقدامات حفاظتی، مرمتی، احیایی و صیانتی مواریث، نفایس و مجموعه های تاریخی - فرهنگی تحت تصرف، اختیار یا مالکیت بخش خصوصی.

ث - استفاده از مشارکت تشکل های صنفی مربوط به مالکان، بهره برداران، استادکاران، تأمین کنندگان مواد و مصالح سنتی جوامع محلی در مراحل مختلف مرمت و احیای بافتهای تاریخی - فرهنگی.

ج - ایجاد وحدت رویه در فرآیندهای شناسایی بافت های تاریخی - فرهنگی، مرمت، احیا و بهره برداری از آنها طبق مقررات و ضوابط حفاظت و صیانت ملی و معاهدات بین المللی.

چ - ایجاد بسترهای لازم برای استفاده از هنرمندان، استادکاران، تولیدکنندگان مصالح اصیل و سایر عوامل توانمند در مرمت و احیای بافت های تاریخی - فرهنگی از طریق همکاری با سازمان در تدوین دستورالعمل های مربوط.

ح - بسترسازی برای ایجاد رویه های یکپارچه، با ثبات و شفاف برای پیش بینی پذیر شدن رفتار عوامل، پاسخگویی و رعایت اخلاق حرفه ای از سوی تمام عوامل.

خ - حفاظت از ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و طبیعی بافت های تاریخی - فرهنگی شهری و روستایی.

د - توقف در انجام عملیات عمرانی و نوسازی بناها و بافت های تاریخی و ایجاد تمهیدات لازم در امر ایمنی و مقاوم سازی در صورت برخورد با لایه های زیرین باستانی حین عملیات اجرایی تا تعیین تکلیف لایه های مزبور توسط وزارت.

ماده 4- دامنه کاربرد نظام، شامل کلیه طرح ها و اقدامات حفاظتی، مرمتی، احیایی و صیانتی (مراقبت و نگهداری) و بهره برداری طرح های مشارکتی و مستقل در اماکن ارزشمند تاریخی - فرهنگی اعم از بناها و محدوده بافت های تاریخی - فرهنگی کشور و نیز طرح ریزی شده در طرح های ویژه موضوع ماده (3) قانون حمایت است؛ فارغ از این که بخشی یا تمام منابع مالی آن از وجوه عمومی موضوع ماده (13) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب 1366 یا تماماً توسط بخش خصوصی تأمین شود.

ماده 5 - عوامل و ذینفعان نظام به شرح زیر میباشند:

1- عوامل در سطح راهبری و تصمیم گیری: سازمان، وزارت، وزارت نفت و حسب موضوع، سایر دستگاه های موضوع ماده (6) قانون.

2- عوامل در سطح مدیریت اجرایی: کارفرما، مجری، مدیر طرح (مدیر کارگاه)، تأمین کنندگان خدمات و مصالح، پیمانکار، مهندس مشاور، ناظرین مرمت، حرفه مندان و بهره برداران.

3- ذینفعان: شامل صاحب اصل مال (طلق دارایی) و یا متصرف و بهره بردار قانونی (سرقفلی) که با عنوان کارفرما، بهره بردار، حمایتگر، توسعه گر، تأمین کنندگان منابع مالی، کمک و یا پشتیبان شناخته می شوند. مالکیت و تصرف های قانونی بناها و اماکن بافت تاریخی به صورت دولتی، عمومی (مدیریت شهری و روستایی)، خصوصی (ایرانی و غیرایرانی) و موقوفه است.

ماده 6 - مراحل طرح (پروژه) های مرمت و احیا به شرح زیر است:

1- مرحله بازشناسی: مطالعاتی است چندسطحی و کالبدی (عرصه و حرایم بلافصل) در حوزه شناخت ارزش های معماری، محیطی، زمینه ای، شهری، فرهنگی و تاریخی (ملموس و ناملموس) که توسط طراح یا مدیر طرح (صاحب صلاحیت حرفه) تهیه و در قالب سند الزامات و ضوابط راهنمای طراحی (طرح مرمت و احیا، طرح توسعه میانافزا و ساخت و طرح توسعه احیایی بافت تاریخی) به تصویب وزارت رسیده و موافقت اصولی مرمت یا ضوابط اختصاصی بافت های تاریخی را دریافت می نماید.

تبصره 1- سند الزامات و ضوابط راهنمای طراحی بنا - طرح مرمت و احیا شامل موارد زیر است:

الف - ضوابط طراحی در عرصه (اثر و بافت)، ضوابط طراحی توسعه عرصه میانافزا، الزامات مرمت و طراحی حریم و بلافصل.

ب - ضوابط و الزامات فنی و اقتصادی و تأمین مالی گونه کاربری پیشنهادی.

پ - الزامات و ضوابط مدیریت بهره برداری (صلاحیتی عوامل کارکنان و مراجعین) حین مرمت و احیا و پس از واگذاری.

تبصره 2- تکرار و تجدید این مرحله، در صورت بروز تغییرات بنیادین در شرایط و نیز کشف مستندات جدید از جمله لایه های فرهنگی و باستانی الزامی است.

2- مرحله مرمت و احیا: این مرحله شامل طراحی تفصیلی و اجرای طرح (پروژه) های مرمت و احیای بافت های تاریخی براساس الزامات مرحله بازشناسی بوده و در دو مقیاس کوتاه مدت شامل تثبیت و استحکام بخشی (مرمت اضطراری نجات بخشی و رفع خطر) و مقیاس میان مدت و بلندمدت شامل مرمت جامع و احیا و مرمت شهری و روستایی بافت صورت می پذیرد.

3- مرحله بهره‌برداری، نظارت، نگهداری و انتقال: شامل مدیریت بهره‌برداری، نگهداری (مراقبت) و تعمیر دوره ای بنا و حریم حفاظتی آن براساس روش مصوب در مراحل قبل و واگذاری و انتقال در پایان دوره بهره‌برداری است.

ماده 7- حدود مداخلات مجاز در بناها و اماکن تاریخی تابع شاخص و ویژگی‌هایی مانند ندرت، قدمت، نفاست و منحصر به فردی کل و اجزای کالبدی، تزئیناتی اثر ثبت‌شده ملی و واجد ارزش و حرایم حفاظتی آن است که در قالب دستورالعملی که از سوی وزارت ابلاغ می‌شود، تعیین می‌گردد.

ماده 8 - محیط پشتیبان نظام، تفاهمنامهای شامل اسناد، برنامه‌ها و سامانه‌ها به منظور استقرار نظام به شرح زیر می‌باشد:

1- اسناد اختصاصی: وزارت با نیازسنجی و نظرخواهی از دستگاه‌های اجرایی ذیربط و تشکل‌های صنفی در این حوزه و بررسی مقررات مرتبط، فهرست اولویت بندی شده اسناد تخصصی، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های فنی، مالی و قراردادی مورد نیاز را ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه همراه با مشخصات ضوابط یادشده مانند عنوان، اولویت، ضرورت تهیه، هدف، رئوس کلی مطالب ضوابط، برنامه زمانی تهیه ضوابط و برآورد ریالی هزینه تهیه آنها را برای سازمان ارسال می‌کند و سازمان ظرف حداکثر یکسال نسبت به تأیید و ملاک عمل قراردادن آن اقدام مینماید.

2- برنامه‌ها: وزارت، برنامه‌های موردنیاز برای استقرار نظام را که حداقل شامل موارد زیر است، در قالب تفاهم نامه به سازمان ارایه می‌کند تا پس از تصویب و ابلاغ سازمان ملاکعمل قرار گیرد:

الف - برنامه آموزش، ترویج و فرهنگ سازی.

ب - برنامه کسب بازخورد از ضوابط فنی، مالی و قراردادی در حوزه وزارت.

پ - طبقه بندی طرح (پروژه) های واحدهای تابع خود در هر رشته تخصصی براساس فراوانی آنها.

ت - پایش و ارزیابی اثربخشی و کارآمدی طرح (پروژه) ها.

3- سامانه‌ها: وزارت موظف است با ایجاد و توسعه سامانه‌های اختصاصی خود نسبت به استقرار مدیریت طرح (پروژه) های با اهمیت بالا (با تشخیص وزارت) در زیرمجموعه خود با رعایت الزامات زیر اقدام نماید:

الف - امکان اخذ میزان پیشرفت فیزیکی و ریالی برخط طرح (پروژه) ها.

ب - مستندسازی مدارک، نقشه ها، آمار و اطلاعات مالی و قراردادی طرح (پروژه) ها.

پ - ایجاد پیشخوان (داشبورد) مدیریتی برای سطوح مختلف تصمیم گیری و سیاست گذاری سازمان.

ت - ایجاد ارتباط لازم میان سامانه های وزارت و سامانه های نظام فنی و اجرایی یکپارچه و سایر سامانه های مرتبط توسط وزارت، به گونه ای که ضمن ایجاد هم افزایی و جلوگیری از انباشت داده ها و عملیات تکراری، از توسعه بی رویه سامانه ها در این حوزه جلوگیری شود.

ماده 9- وزارت موظف است براساس قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب 1390 در فرآیند تهیه ضوابط و معیار های فنی، نظرات دستگاه های ذیربط و صاحب نظران و تشکل های مرتبط را اخذ و بررسی نماید و در صورت ضرورت، آنان را به جلسات تصمیم گیری دعوت نماید.

ماده 10- وزارت موظف است با همکاری سازمان، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت کشور (سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور) و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اقدام های زیر را در راستای تسهیل تأمین منابع مالی طرح (پروژه) های حفاظت و مرمت بناها و بافت های تاریخی - فرهنگی شهری و روستایی و با رعایت قوانین و مقررات مربوط انجام دهد:

1- شناسایی موانع تأمین مالی و بیمه سرمایه طرح (پروژه) های حفاظت و مرمت و رفع موانع و ارایه پیشنهادهای لازم برای اصلاح قوانین و مقررات مربوط، با تاکید بر مشارکت عمومی - خصوصی.

2- شناسایی و استفاده از حمایت ها و مشوق های مالی مانند تخفیف یا معافیت در حوزه مالیاتی، عوارض و انشعابات و همچنین اعطای تسهیلات بانکی.

3- تعیین چهارچوبهای اعتبارسنجی سرمایه گذاران برای طرح (پروژه) های حفاظت از بناها و بافت های تاریخی - فرهنگی شهری و روستایی.

4- تسهیلگری و حمایت برای اجرای طرح (پروژه) های مربوط به مرمت و احیای بافت های تاریخی در محدوده شهرها و روستاها.

معاون اول رئیس جمهور - محمدرضا عارف

فایل ضمیمه ای وجود ندارد.